

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 42

(2003–2004)

Status for IT- og kunnskapssenteret på
Fornebu

Innhold

1	Innledning	5	6	Perspektiver for statens videre engasjement i senteret	19
2	Bakgrunn for etableringen av IT Fornebu	6	6.1	Oppsummering av erfaringene	19
2.1	Prosessen fram mot Stortingets vedtak av 7. mars 2000	6	6.2	Perspektiver fremover	19
2.2	Utviklingen etter 7. mars 2000	8	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	21
3	Status i utviklingen av IT Fornebu .	11	Vedlegg		
3.1	Ekstern statusrapport fra Oxford Research AS	11	1	Kapittel 1 «Sammenfatning og konklusjon» i bestilt ekstern rapport fra Oxford Research AS «Statusrapport for IT-, kundskabs- og innovasjonscenteret på Fornebu»	22
3.2	Andre rapporter	12			
4	Om hvorvidt utviklingen av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er i tråd med Stortingets intensjoner og hvorvidt prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt	14	Utrykte vedlegg		
4.1	Oppsummering av visjonen og dens forhold til Stortingets intensjoner	14	<i>Ekstern statusrapport</i>		
4.2	Drøfting av hvorvidt intensjonene er oppfylt	14	Rapport fra Oxford Research AS av februar 2004 utarbeidet på oppdrag av Nærings- og handelsdepartementet, overlevert 2. mars 2004		
4.3	Prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel	16	<i>IT Fornebus rapport</i>		
5	En innovasjonspolitikk for fremtiden – kort oppsummering av innovasjonspolitikken	17	Rapport fra styret i IT Fornebu AS av 27. februar 2004 utarbeidet på eget initiativ.		

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 42

(2003–2004)

Status for IT- og kunnskapssenteret på Fornebu

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 4. juni 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Etter å ha behandlet privat forslag Dokument nr. 8:64 (2002–2003) fra Stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Rolf Reikvam og Inge Ryan, fattet Stortinget 4. juni 2003 følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen innen ett år om å fremlegge en statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, med vekt på å få en vurdering av om utviklingen av senteret er i tråd med Stortingets intensjoner, og analysere om prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt.»

Som grunnlag for arbeidet med denne meldingen har Nærings- og handelsdepartementet fått utarbeidet en ekstern statusrapport. Etter internasjonal anbudskonkurranse ble oppdraget gitt til det danske konsultentselskapet Oxford Research AS. Denne eksterne rapporten ble mottatt 2. mars 2004. Dens sammendrag og konklusjoner følger som trykt vedlegg, og hele rapporten vedlegges som utrykt vedlegg.

Styret i IT Fornebu AS har utarbeidet en egen rapport. Denne ble overlevert Nærings- og handelsdepartementet 27. februar 2004, og vedlegges som utrykt vedlegg.

Denne Stortingsmeldingen oppsummerer bakgrunnen for etableringen av IT Fornebu i kapittel 2, og konklusjonene og anbefalingene fra den bestilte eksterne rapporten i kapittel 3. Deretter legger Regjeringen fram sin vurdering av spørsmålene om hvorvidt utviklingen av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er i tråd med Stortingets intensjoner og hvorvidt prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt, i kapittel 4. Regjeringens innovasjonspolitik blir berørt i denne forbindelse, og oppsummeres kort i kapittel 5. Rapporten fra Oxford Research AS tar opp mulige alternative perspektiver for statens videre engasjement på Fornebu. Regjeringens vurdering av disse legges fram i kapittel 6.

2 Bakgrunn for etableringen av IT Fornebu

2.1 Prosessen fram mot Stortingets vedtak av 7. mars 2000

Forut for vedtaket 7. mars 2000 var det fremlagt mange synspunkter på ideen om å etablere et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Prosjektideen ble også behandlet i Regjering og Storting en rekke ganger i perioden. Prosjektet fremstår fremdeles som kontroversielt, noe som bl a gjenspeiles i den store oppmerksomheten senteret får i pressen. Noen milepæler i prosessen fram til mars 2000 kan oppsummeres som følger:

I 1995 fremmer Fred. Olsen og Norsk Investorforum ideen om etableringen av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Dette skjer parallelt med diskusjoner og senere vedtak om plassering av Telenors hovedkontor på Fornebu.

Staten v/Statsbygg, som overtok grunneirollen på Fornebu fra Luftfartsverket, gir Norsk Investorforum et utredningsoppdrag knyttet til næringsutviklingen på Fornebu. Norsk Investorforum leverer i januar 1996 utredningen «Fremtidig næringsutvikling på Fornebu».

I 1996 vedtar Bærum kommune Kommunedelplan 1 for Fornebu der det fremgår at:

«Området skal kunne romme et kunnskapsorientert senter for høyteknologisk næringsvirksomhet på nasjonalt og internasjonalt nivå.»

I 1997 gir Regjeringen Jagland i Langtidsprogrammet (St. meld. nr. 4 (1996–1997)) støtte til planen om etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu:

«Regjeringen vil legge vekt på videreutvikling av IT-miljøer med basis i de regionale nærings-, utdannings- og forskningsmiljøene. Gjennom virkemiddelapparatet må det legges til rette for et nettverkssamarbeid og en infrastruktur som sikrer tilstrekkelig informasjons- og kompetanseflyt mellom de nasjonale, regionale og lokale miljøene. Med dette vil de ulike IT-miljøene kunne utfylle og styrke hverandre gjensidig. I en slik sammenheng kan et informasjons- og kommunikasjonsteknologisk senter på Fornebu bidra til å styrke også andre IT-miljøer. Fornebu-sentret vil da inngå i en nasjonal sammenheng og forsterke de regionale miljøene som allerede finnes.»

Stortinget gir i sammenheng med budsjettbehandling for 1998 støtte til dette, og presiserer samtidig formål om gunstig eiendomsutvikling på Fornebu og langsiktig økonomisk avkastning for staten (B.innst.S.nr.2 (1997–1998)):

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, støtter planene om en opprettelse av et nasjonalt IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Formålet er å skape et senter av internasjonal betydning som skal bidra til ny næringsvirksomhet og nye utdanningsfunksjoner i et samspill mellom forskning, utdanning og næring. Flertallet legger avgjørende vekt på at det bygges et nettverkssamarbeid som sikrer en tilstrekkelig informasjons- og kompetanseflyt mellom de internasjonale, nasjonale og lokale miljøene. (...) Stortinget samtykker i at Arbeids- og administrasjonsdepartementet i 1998 kan godkjenne at staten v/Statsbygg i forbindelse med etterbruksarbeidet på Fornebu inngår i selskapsdannelser med formål å påvirke en gunstig eiendomsutvikling på Fornebu, slik at den langsiktige økonomiske avkastning for staten øker.»

I 1998, i St.meld. nr. 38 (1997–1998) «IT-kompetanse i et regionalt perspektiv», presenterer Regjeringen Bondevik I, som overtok høsten 1997, sin holdning og nærmere planer for etableringen av et kunnskapssenter på Fornebu.

«Etablering av et IT-senter på Fornebu vil kunne danne grunnlag for nyskaping, innovasjon og næringsutvikling innen et internasjonalt vekstkraftig område. En konkurransedyktig næringsklynge på Fornebu vil også kunne ha positive synergieffekter for annen næringsutvikling i Norge, og kunne fungere som en drivkraft for nærings- og kompetansemiljøer i andre deler av landet.»

Regjeringen (for resten av dette kapittelet menes Bondevik I) er enig at det er behov for å øke kapasiteten for IT-utdanningen. Det vises til St.meld. nr 39 (1997–1998) «Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning» der behovet for IT-utdannet personell og tiltak for å møte behovet blir klarlagt, og til foran nevnte St.meld. nr. 38 (1997–1998) som legger opp en strategi for å møte det samlede behov for IT-kompetanse i landet. Stor-

tinget presiserer at man ønsket å etablere et kompetansesenter på Fornebu i samarbeid med etablerte utdanningsinstitusjoner og kunnskapsbaserte bedrifter, jf. Innst. S. nr. 193 (1997–1998). Regjeringen gir i samme St.meld. nr. 38 (1997–1998) uttrykk for at man er positiv til at det etableres og utvikles et internasjonalt IT-senter på Fornebu som samarbeider likeverdig med tilsvarende miljøer i andre deler av landet. Videre legges det til grunn at tomtene på Fornebu bys ut på det åpne marked uten særskilte føringer. I innstillingen (Innst. S. nr. 232 (1997–1998)) fremkommer det at flertallet i komiteen (alle medlemmer unntatt Høyre) er av den oppfatning at et fritt salg uten føringer ikke vil gi sikkerhet for å få noe kunnskapssenter på Fornebu. Det fremkommer blant annet:

«Det må i tråd med tidligere Stortingsvedtak legges forutsetninger om utdanning, nettbasert etter- og videreutdanning, distribuert utdanning til regionale høyskoler, samspill med regionale sentra og inkubatorvirksomhet. Skal dette gjennomføres i praksis, må aktuelle kjøpere eller leietagere legge fram en plan for hvordan de har tenkt å gjennomføre de krav som staten stiller til et IT- og kunnskapssenter. (...) Flertallet vil be om at staten tar et initiativ for å få realisert et slikt senter. Det må skje i samarbeid med de interesserte utdannings- og forskningsinstitusjonene og interessert næringsvirksomhet.»

Regjeringen følger opp i St.meld. nr. 13 (1998–1999) «Enkelte gjenstående spørsmål i forbindelse med etablering av IT-senter på Fornebu». Det foreslås her at Terminalbygget tilrettelegges for utdannings- og forskningsaktivitet, at ca. 200 da av de statlige arealene selges med IT-føringer og at staten skal bidra til etablering av inkubatorvirksomhet.

I 1999 fatter Stortinget 25. februar 1999 vedtak om bl.a. følgende, jf. Innst. S. nr. 99 (1998–1999) der komiteens flertall besto av medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet:

«Staten deltar som medeier i dette selskapet¹. Staten kan gå inn med bygninger og eiendommer. Verdifastsettelsen på Statens eiendommer avgjøres ved takst i henhold til EØS-regelverket.

Terminalbygningen legges inn i det felles eierselskapet. Virksomheten skal igangsettes i terminalbygget fra høsten 1999 i henhold til Stortingets føringer i denne og tidligere innstillinger.

Det inngås en avtale med selskapet om statens øvrige engasjement i kunnskapssenteret,

bl.a. når det gjelder forskning, utdanning, næringsutvikling og samarbeid med regionene.»

Regjeringen utlyser på denne bakgrunn en internasjonal konkurranse om konsept for og deltakelse i utviklingen av et kunnskapssenter på Fornebu. I denne sammenheng utarbeider Nærings- og handelsdepartementet krav og retningslinjer for etableringen av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu (av 8. april 1999). Denne spesifikasjonen er i sin tur i stor grad basert på anbefalinger fra et hurtigarbeidende utvalg som hadde drøftet forutsetninger for etablering av et kunnskapssenter på Fornebu (Spjøtvollutvalget – innstilling av 27. mars 1999).

Stortingsflertallet oppfattet ikke Nærings- og handelsdepartementets krav og retningslinjer å være i tråd med Stortingets tidligere vedtak i denne saken. På denne bakgrunn ble det i Dok. nr. 8:58 (1998–1999), fra stortingsrepresentantene Kjell Opseth, Torstein Rudihagen, Terje Knudsen og Øystein Hedstrøm, foreslått at alle avtaler, kontrakter og vedtak vedrørende IT- og kunnskapssenteret på Fornebu skulle legges frem for Stortinget for endelig godkjenning. Etter komitébehandlingen (Innst. S. nr. 199 (1998–1999)) ble det 31. mai 1999 fattet vedtak der bl.a.:

«Stortinget ber Regjeringen snarest foreta verdifastsettelse av statens eiendommer på Fornebu i henhold til EØS-regelverket (...) (og) redegjør(e) for status i saken og hvilke selskaper Regjeringen vil forhandle videre med.»

Regjeringens utlysning resulterer i at syv private tilbydere fremmer forslag til konsept for realisering av kunnskapssenteret på Fornebu i samarbeid med staten. Etter tilbudsfristens utløp den 18. mai 1999 blir tilbyderne evaluert og det blir skilt ut tre tilbydere som mest egnet. De tre var Nettverk Fornebu AS (Orkla ASA, Storebrand ASA og ICA AS / Hakon Gruppen), Fornebu Technoport (KLP Eiendom AS og Forskningsparken) og IT Fornebu AS.

Regjeringen redegjør for dette og den videre prosess i St.meld. nr. 42 (1998–1999) «Status og framdrift for etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu». Regjeringen mener at det ikke er grunnlag for å velge mellom disse på dette stadiet, og anbefaler å innlede forhandlinger parallelt med alle tre. Stortinget gir sin tilslutning til Regjeringens opplegg i Innst. S. nr. 244 (1998–1999).

Underveis i forhandlingene går to av interessentene sammen om å tilby et samlet konsept. Aktørene Fornebu Technoport og IT Fornebu AS forener sine tilbud og konsepter, som samlet får betegnelsen «IT Fornebu Technoport». Flertallet i Stortingets næringskomité hadde i Innst. S. nr. 199 (1998–

¹ Selskapet som skal få i oppdrag å gjennomføre planene om et IT- og kunnskapssenter på Fornebu.

1999) oppfordret til samling av flere interessenter i et konsept.

Forhandlingsdelegasjonen avgir sin første innstilling 27. august 1999. Forhandlingsutvalget konkluderer med at begge konsepter: Nettverk Fornebu AS og IT Fornebu Technoport, gir et godt grunnlag for videre forhandlinger. Forhandlingsdelegasjonen anbefaler enstemmig at man starter forhandlinger med IT Fornebu Technoport, men hvis man ikke oppnår et tilfredsstillende resultat, tar opp forhandlinger med Nettverk Fornebu AS.

Regjeringen redegjør for status i forhandlingene i St.prp. nr. 2 (1999–2000) «Forhandlinger om etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu». Regjeringen anbefaler at forhandlingene sluttføres med begge interessentene. Stortinget gir sin tilslutning til dette i Innst. S. nr. 8 (1999–2000). Forhandlingsdelegasjonen avgir sin endelige innstilling 18. november 1999. Forhandlingsdelegasjonen deler seg i et flertall (8) og et mindretall (2). Etter en samlet vurdering anbefaler flertallet at staten velger IT Fornebu Technoport som statens samarbeidspartner for utvikling av IT- og kunnskapssenteret, mens mindretallet anbefaler Nettverk Fornebu AS.

Eierne i IT Fornebu Eiendom AS avgir bindende erklæringer til staten om kapitaltilførsel med til sammen NOK 720 millioner til finansiering av selskapet.

17. desember 1999 fremmer Regjeringen St.prp. nr. 35 (1999–2000) «Sluttforhandlinger om etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu – valg av statens samarbeidspartner». Regjeringen anbefaler etter en samlet vurdering Nettverk Fornebu AS som statens samarbeidspartner for utvikling av IT- og kunnskapssenteret, etter å ha lagt vesentlig vekt på momenter som egnet organisering, innflytelse, økonomi for prosjektet og risiko.

I 2000 kommer flertallet i næringskomiteen til en annen konklusjon. Flertallet konkluderer med at Stortinget bes samtykke til inngåelse av Hovedavtale og Kjøpsavtale mellom staten og konstellasjonen IT Fornebu Technoport. Dette ble også Stortingets vedtak den 7. mars 2000:

«Møte 07.03.2000 sak nr. 5, vedtaksnr. 252, 253, 254, 255

Stortinget samtykker i at staten ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet ved Statsbygg inngår avtaler med IT Fornebu Technoport om etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Avtaler som skal inngås er hovedavtale (med vedlegg) og kjøpsavtale (med vedlegg) mellom staten og IT Fornebu Technoport i henhold til St.prp. nr. 35 (1999–2000) vedlegg 1 og 2.

Det henstilles til Regjeringen å legge til rette for at SIVA blir det organet som skal ivareta statens interesser i IT- og kunnskapssenteret.

Stortinget ber Regjeringen senest i budsjettproposisjonen for 2001 gi en redegjørelse om fremdriften i etableringen av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu.

Det henstilles til Presidentskapet å gjennomgå de kontrollmessige og konstitusjonelle konsekvensene av at Stortingsflertallet instruerer Regjeringen i IT-Fornebu saken.»

Med dette vedtaket godkjenner Stortinget også bl.a. visjonen slik den er definert i Hovedavtalen, jf. kapittel 4 i denne Stortingsmeldingen.

Motsetningene som i økende grad preget prosessen fram mot dette vedtaket, bidro til betydelig oppmerksomhet om IT Fornebu som prosjekt. Oppmerksomheten førte ikke nødvendigvis til udelte velvilje, men prosjektets markante og høyt profilerte start og det meget betydelige offentlige bidraget som lå i vedtaket, utgjorde et gunstig utgangspunkt. Med Stoltenberg-regjeringens inntreden kort tid etter vedtaket, dvs. en Regjering utgjort av Arbeiderpartiet som var største partner i Stortingsflertallet bak Fornebu-vedtaket av 7. mars 2000, må statens velvilje mot IT Fornebu sies å ha vært betydelig i perioden som kom.

2.2 Utviklingen etter 7. mars 2000

Statusrapportene som presenteres i kapittel 3 og i vedleggene gir omfattende dokumentasjon av hendelsene som har preget IT Fornebu etter Stortingets vedtak. Noen milepæler kan oppsummeres som følger:

- *Kjøpekontrakten* ble undertegnet i mars 2000, etter at forhandlingene med IT Fornebu Technoport og de andre interessentene var blitt gjennomført høsten 1999. Statens eiendommer som var utpekt til prosjektet, skulle selges til markedsverdi og med grunnlag i takst. Taksten beregnet markedsverdien for eiendommen ut i fra det utbyggingsvolum, og de opparbeidelseskostnader og infrastrukturkrav som fremgikk av kommunedelplan 2 fra Bærum kommune. Selv om den formelle overdragelsen først skjedde i juni 2001, fikk IT Fornebu Eiendom AS tilgang til Terminalbygningen fra sommeren 2000, gjennom en leieavtale med staten. Deler av bygningen ble for en periode fremleid videre til Telenor, og Simulasenteret flyttet inn ved årsskiftet 2001–2002. Større ombyggingsarbeider ble ikke igangsatt før den formelle overdragelsen. Denne skulle opprinnelig ha funnet sted

primo mai 2000, men ble utsatt p.g.a. en rekke utestående formelle avklaringer. Den siste av disse var ESAs avgjørelse om at det ikke var adgang til å gi kjøper 5 pst rabatt fra kjøpesummen. Oppdatert status for forpliktelser og risiko etter kjøpekontrakten fremgår av siste strekpunkt nedenfor.

- *Simula Research Laboratory* ble etablert i januar 2001, flyttet inn i Terminalbygget ved årsskiftet 2001–2002 og ble formelt åpnet i april 2002. Dette er en brukerorientert grunnforskningsinstitusjon for IKT-forskning, som får statlig finansiering for en tiårsperiode f.o.m. 2001 (grunnbevilgning på 49 mill. kr i 2004 fra Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Samferdselsdepartementet). Simula-senteret eies av staten (80 pst), SINTEF og Norsk Regnesentral (10 pst hver). Fagfeltene er nettverk og distribuerte systemer («Quality of Service arkitekturer og plattformer for åpne og dynamisk tilpasningsdyktige distribuerte systemer»), vitenskapelig databehandling (numeriske metoder og programvare for løsning av differentialligninger) og software engineering (forståelse av forholdet mellom systemutvikling og konsekvenser for mennesker, organisasjoner og teknologi). Simula Research Laboratory besluttet på styremøte 9. mars 2004 å etablere sitt eget innovasjonsselskap Simula Innovation AS for å styrke sin satsing på innovasjon. Det er inngått avtale om å samarbeide med IT Fornebu AS og IT Fornebu Inkubator AS. En viktig milepæl for Simula Research Laboratory vil være den første formelle evalueringen av institusjonen som vil bli foretatt høsten 2004 av en internasjonal komité utpekt av Norges forskningsråd.
- *Formell overtakelse av tomten* 29. juni 2001 for IT Fornebu Eiendom AS.
- *IT Fornebu Multimedia Læring AS (senere omdøpt til IT Fornebu Knowation AS)* som var blitt stiftet i oktober 1998, innhentet til sammen 72 mill. kr (sist i en emisjon i april 2000). Senere emisjonsforsøk mislyktes. Selskapet ble fusjonert våren 2001 med Merkantildata Kunnskap og Telenor Kompetanse, og det fusjonerte selskapet tok navnet Ajourit AS. Etter at forsøk på salg av sin andel mislyktes, begjærte IT Fornebu Knowation AS oppbud 1. juni 2001. Ementor (tidligere Merkantildata) eier nå tilnærmet 100 pst av Ajourit. Selskapet har nå ingen tilknytning til Fornebu.
- *Bedriftsuniversitetet* ble lansert 14. mai 2002 av Universitetet i Oslo, NTNU, SINTEF og BI, og skulle i.h.t. St.prp. nr. 1 (1999–2000) fra det da
- værende Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet legge en del av sin virksomhet til Fornebu. Det skulle legge forholdene til rette for tverrfaglig samarbeid mellom ulike fagmiljøer, på tvers av institusjonsgrenser, for å kunne tilby næringslivet komplette tilbud. Det ble avvirket 11. april 2003 fordi «markedet for spesialtilpasset kompetanseutvikling på universitets- og høyskolenivå (hadde) falt».
- *REGiNA (Regional Innovasjonsarena på Fornebu)* er etablert av SIVA, og tilbyr bedrifter utenfor Oslo å være deres base i hovedstadsregionen med arbeidsplass, møtelokaler osv. REGiNA ble åpnet i januar 2003 og er fortsatt i drift, selv om tiltaket ikke lenger har en egen medarbeider. Tilbudet administreres nå av IT Fornebu AS.
- *Forskningsparkforeningen – FIN* har IT Fornebu blant sine medlemmer. Foreningen er etablert av SIVA og administreres ved forskningsparken Leiv Eiriksson Nyfotek i Trondheim.
- *IT Fornebu Inkubator AS* ble opprettet høsten 2001, og eies av de to IT-Fornebu-selskapene med 42,5 pst hver og Forskningsparken AS med 15 pst. Selskapet hadde over 30 mill. kr i innskutt egenkapital høsten 2003. Etter å ha vurdert over 200 selskap, sitter inkubatoren med investeringer på til sammen 6,3 mill. kr i fem selskap.
- *KLP Forsikring/ IKT-Fondet* – I egenskap av både å være medeier i IT Fornebu AS og eier av en del av området som kunnskaps- og innovasjonssenteret på Fornebu skal bygges på, har KLP Forsikring et samarbeid med IT-Fornebu-selskapene. Det er dessuten bestemt som en del av hovedavtalen at KLP Pensjon skal opprette et IKT-fond på 100 mill. kr. Fondet er etablert og investeringsrammen er oppbrukt. Det er foretatt investeringer i 16 bedrifter, men ingen av disse er lokalisert på Fornebu.
- *Internasjonal markedsføring* startet kort tid etter Stortingsvedtaket 7. mars 2000, og fram til mai 2001 ble mer enn 50 møter avholdt under ledelse av daværende styreformann Terje Mikalsen. Styret besluttet imidlertid i mai 2001 å nedprioritere denne virksomheten. I løpet av denne prosessen ble noen «fyrårn-prosjekter» vurdert. Lengst kom «e-port»-prosjektet som, i samarbeid med Telenor, Cisco, Hewlett-Packard og Compaq, skulle utvikle et «trådløst vandrenett», men dette prosjektet ble også lagt på is.
- *Oppdatert status for forpliktelser og risiko etter kjøpekontrakten.* I kjøpekontrakten er det inntatt bestemmelser om regulering av kjøpesummen

dersom Bærum kommune senere ville tillate høyere eller lavere utbyggingsvolum enn det som er fastsatt i taksten. Fristen for en slik regulering er 6 år etter vedtaket av kommunedelplanen, og utløper i juni 2005. Det er lagt til grunn i avtalen at kjøper vil forsøke å oppnå økt utnyttelse, men staten kan få redusert kjøpesummen dersom utbyggingsarealet blir redusert.

I avtalen har staten også påtatt seg å forskuttede kostnader til overordnet infrastruktur i form av overordnet vegsystem, teknisk infrastruktur og grøntstruktur. Taksten anslo de samlede kostnadene, og beregnet IT Fornebus andel til å utgjøre 212 mill. kr. Dette beløpet skal IT Fornebu AS etter avtalen refundere etterskuddsvis. Foreløpig har IT Fornebu AS innbetalt 34 mill. kr av infrastrukturbidraget. Ytterligere 19 mill. forfalt i desember 2003, men er hittil ikke betalt. IT Fornebu AS holder tilbake betalingen, og bestrider grunnlaget for beregningen av infrastrukturbidraget (brev til Statsbygg av 21.01.2004). De mener at kostnadene til overordnet infrastruktur vil bli vesentlig høyere enn forutsatt, etter at Bærum kommune har stilt som betingelse for boligutbyggingen at utbyggerne også skal bidra til finansieringen av skoler, barnehager, kul-

turformål og sosiale boliger. IT Fornebu AS mener at staten i kjøpekontrakten har tatt risikoen og ansvaret for å dekke infrastrukturkostnader over 212 mill. kr (bl.a. punktene 5.3, 8.2.5, 8.3.1, 8.4 og hele kapittel 9 i rapporten fra styret i IT Fornebu AS, omtalt i neste kapittel).

Statsbyggs vurdering: Statsbygg avviser at de nye kravene fra Bærum kommune kan forstås som en del av infrastrukturkostnadene, og mener at statens ansvar for eventuelle kostnadsoverskridelser for overordnet infrastruktur gjelder kun for hovedanlegg for veg, vann, kloakk og grøntstruktur, det vil si de investeringene som er forutsatt i taksten. Det er ingen uenighet om at Bærums krav har ført til at dagens takster på boligtomter på Fornebu ligger lavere enn i 1999. Denne endringen er imidlertid, slik Statsbygg ser det, kjøpers risiko. Kjøpsavtalen har ingen bestemmelser om kompensasjon for endring i markedsverdi den ene eller andre veien, utover en justering som følge av utbyggingsvolum. Uavklarte spørsmål om finansiering av baneløsning og kapasitet på E 18 skaper også fortsatt usikkerhet for utbyggerne på Fornebu, inkludert IT Fornebu. Disse spørsmålene er heller ikke regulert i kjøpsavtalen og kan, slik Statsbygg ser det, ikke påberopes av IT Fornebu AS som selgers ansvar.

3 Status i utviklingen av IT Fornebu

Som grunnlag for arbeidet med denne Stortingsmeldingen har Nærings- og handelsdepartementet fått utarbeidet en ekstern statusrapport. Etter internasjonal anbudskonkurranse ble oppdraget gitt til det danske konsultentselskapet Oxford Research AS. Denne eksterne rapporten, «Statusrapport for IT-, kundskabs- og innovationscenteret på Fornebu», ble mottatt 2. mars 2004, og er vedlagt i uttrykt vedlegg. Kapittel 1 «Sammenfatning og konklusjon» er dessuten tatt inn som trykt vedlegg. Hovedelementer i rapporten er oppsummert under 3.1.

3.1 Ekstern statusrapport fra Oxford Research AS

Innledningsvis kommenterer rapporten fra Oxford Research AS (OR) at den store visjonen med senteret har vært meget styrende for utviklingen, selv om det etter konsulentens vurdering ikke er dokumentert at det generelle behovet for å løfte næringsutviklingen i Norge kunne løses best med *akkurat* et IT-senter, *akkurat* på Fornebu.

Pr. februar 2004 har IT Fornebu Eiendom AS leid ut i overkant av 20 000 kvadratmeter av Terminalbygget. Dette tilsvarer den klargjorte delen av de til sammen ca 35 000 kvadratmeter som er planlagt til utleie. De øvrige arealer tildelt IT Fornebu er ikke klare til å bli bebygd. Dette skyldes at utbyggingsavtale med Bærum kommune ikke er inngått. Kommunen og utbyggerne har ikke kommet til enighet om kommunens krav om medfinansiering av den sosiale infrastrukturen. Avklaring av løsning for kollektivtransporten til området utstår også. I påvente av dette har kommunen varslet at brukstillatelse ikke vil bli gitt for nye kontorarbeidsplasser på bl.a. IT Fornebus område utenom Terminalbygget. Konsulenten påpeker at IT Fornebu dertil har møtt den dobbelte utfordring at IT markedet har utviklet seg meget svakt etter 2000, samtidig som markedet for næringseiendom i Oslo-området har vært preget av overkapasitet.

På denne bakgrunn betegne OR den oppnådde utleiegraden i Terminalbygget som relativt vellykket. Prisen for dette har imidlertid vært en «stein-på-stein» tilnærming med etablering av et attraktivt fysisk miljø for kunnskapsvirksomhet, en kommu-

nikasjonsstrategi med vekt på å skape ro om senteret, og inngåelse av utleiekontrakter ved hjelp av en aggressiv prispolitikk og vid tolkning av hvilke typer virksomheter som er egnet på senteret. Fokus har således vært på eiendomsutvikling, og dagens leietagermasse har fått en uklar IT-faglig profil. Bortsett fra at alle leietageres virksomhet kan sies å være tilknyttet IT, vurderes deres faglige kontakt med og nytte av hverandre som begrenset.

Utover denne eiendomsfokuseringen betrakter OR IT Fornebus forhold til sin visjon som relativt vag. Tilnærmingen har vært lite konkret og uten klare prioriteringer, bl.a. uten strategi og planer for å fastholde og videreutvikle visjonen. Sentrale elementer i visjonen har enten måttet oppgis eller fått et sterkt redusert ambisjonsnivå, uten at nytt innhold er blitt tilført visjonen. Resultatet er et *tap av visjonshøyde* som følge av bl.a. følgende hendelser:

- Engasjementet i internasjonal markedsføring av senteret er oppgitt
- Bortsett fra Simula-senteret har det ikke lyktes å tiltrekke forsknings- og utdanningsaktiviteter til kunnskapssenteret.
- Planene om å bli et nasjonalt senter for etterutdanning og elektronisk læring er oppgitt.

OR uttrykker forståelse for at det ikke har vært hensiktsmessig med meget detaljerte og langsiktige planer for et slikt utviklingsprosjekt med et tidsperspektiv på minst 15 år. De savner likevel mer eksplisitte kortsiktige handlingsplaner som presiserer hvilken strategi og hvilke aktiviteter kunnskapssenteret vil iverksette i den nærmeste perioden for å bidra til å realisere visjonen. Det påpekes også at IT Fornebu AS ikke har etablert noe vitenskapelig råd slik som forutsatt i Hovedavtalen mellom staten og IT-Fornebu-selskapene. I følge konsulenten siktes det i realiteten i dag mot å utvikle en velfungerende næringspark i Oslo-regionen fremfor et kompetansesenter av internasjonal betydning.

En sammenligning med andre teknologisentret/-parker i utlandet viser at flere suksessfaktorer bak disse ikke er tilstede for IT Fornebu (mer om dette i kapittel 4). Følgende miljøer er omtalt i Oxford Researchs rapport: Loughborough Innovation Centre (Storbritannia), Cité Multimédia (Canada),

Oulu Technopolis (Finland), Hsinchu Science-based Industrial Park (Taiwan) og Ørestaden (Danmark).

Oxford Research AS tegner deretter følgende tre alternative scenarier fremover:

- Scenario 1. Reguleringsspørsmålene blir ikke løst i 2005. Visjonen vil da måtte oppgis. Selv for bare en redusert eiendomsutvikling blir rammebetingelsene dårlige («*status quo*» scenariet).
- Scenario 2. Reguleringsspørsmålene løses i 2005. Staten er en relativt passiv medeier. IT Fornebu utvikler seg til å bli et attraktivt eiendomsprosjekt, men visjonen mister innhold. Uten offentlig støtte vil inkubatoren måtte utvikles. Da vil IT Fornebu, visjonsselskapet, miste mye av sin eksistensberettigelse og bli langsomt utviklet. IT Fornebu Eiendom vil ta over. Staten vil avhende sine aksjer til private investorer («*eiendomsutviklingsscenariet*»).
- Scenario 3. Reguleringsspørsmålene løses i 2005. Staten er aktiv medspiller og visjonen løftes til hele Oslo-regionen. I et samspill med særlig Bærum og Oslo kommuner får IT Fornebu en sentral plass både i IT-utviklingen i regionen og i den internasjonale markedsføringen av regionen («*revitaliseringsscenariet*»).

Oxford Research AS anbefaler en satsing på revitaliseringsscenariet, men ser som nødvendige betingelser at de reguleringsmessige problemer blir løst på statlig og lokalt nivå og at de lokale krefter i Oslo-regionen samarbeider om felles satsing på og profilering av IT-miljøet i hele Oslo-regionen, med IT Fornebu som en aktiv medspiller. Dersom disse betingelsene ikke lar seg oppfylle og eiendomsutvikling blir senterets strategi, anbefaler Oxford Research AS at Regjeringen bør arbeide for at staten trekker seg som medeier av senteret.

3.2 Andre rapporter

Styret i IT Fornebu AS har på eget initiativ utarbeidet en egen rapport «Rapport om IT-, kunnskaps- og innovasjonssenteret på Fornebu». Denne ble overlevert Nærings- og handelsdepartementet 27. februar 2004, og vedlegges som uttrykt vedlegg.

Noen hovedelementer fra denne rapporten er:

Visjonen for senteret sies å være levende ved at IT Fornebu AS har skapt et kunnskapsmiljø som en start, der det drives forskning, nyskaping og kommersiell virksomhet. Styret baserer sitt arbeid på visjonen som den overordnede oppgavebeskrivelse og det grunnleggende utgangspunkt for den avtale man har inngått med staten. Visjonen betraktes

som realistisk og gjennomførbar. Fremgangsmåten hittil må ikke tolkes som et tegn på at senteret har nedjustert målsettingene, endret kurs eller forlatt visjonen.

Statens rolle beskrives som todelt: både å være eier i selskapene og å være med å tilrettelegge for videre utvikling av det innholdsmessige og de fysiske forutsetningene. IT Fornebu AS har ifølge styret vist prosjektets levedyktighet gjennom vellykket etablering i Terminalbygget. I fortsettelsen vil de søke modeller der IT Fornebu AS, sammen med stat og kommune, legger grunnlaget for videre utvikling av senteret.

Deler av problemstillingene kunnskapssenteret står overfor gjelder også for andre tilsvarende initiativ. Styret for IT Fornebu AS mener at løsningsmodeller derfor bør utformes i samarbeid med øvrige forsknings- og kunnskapspark, både i Oslo-regionen og på nasjonalt plan.

Det vises til Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi», og styret mener at IT Fornebu prosjektet er i tråd med denne.

Simula Research Laboratory har i brev til Nærings- og handelsdepartementet av 18. mars 2004 kommentert rapporten fra Oxford Research AS. Simula-senterets oppfatning er at rapporten «gir et dekkende bilde av utviklingen på senteret på Fornebu», men Simula finner det samtidig «verdt å merke seg at hovedanbefalingen fra Oxford Research er å revitalisere senteret noe som krever et betydelig statlig engasjement.»

Det heter videre i Simulas brev:

«Vi tror det er vesentlig for en suksess at det utarbeides planer som kan oppnå bred politisk tilsutning. Kjernen i et kunnskapssenter på Fornebu av internasjonalt format må være avansert forskning, utdanning, og innovasjonsarbeid. (...) Økte bevilgninger til Fornebu må kombineres med en organisasjonsmodell som legger langt klarere vekt på basisoppgavene knyttet til forskning, utdanning og innovasjon, og som i mindre grad fokuserer på eiendomsforvaltning og infrastruktur. (...) Vi har nå besluttet å øke satsingen på innovasjon ved å opprette et datterselskap, Simula Innovation a.s. (...) Simulasenteret har en samarbeidsavtale med IT Fornebu a.s. og IT Fornebu inkubator a.s. Denne avtalen sikrer Simula Innovation a.s. en driftsstøtte på 1,5 mnok over en periode på tre år.»

Brevet avsluttes med:

«Dersom staten ønsker å revitalisere senteret, er Simula Research Laboratory rede til å ta et større ansvar for utviklingen på Fornebu. På den annen side peker Oxford Research på at dersom staten ikke velger å gå inn for en revita-

lisering, vil det være naturlig for Simula Research Laboratory å vurdere en flytting nærmere

andre forskningsmiljøer i Oslo-regionen. Simulasenteret deler denne oppfatningen.»

4 Om hvorvidt utviklingen av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er i tråd med Stortingets intensjoner og hvorvidt prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt

4.1 Oppsummering av visjonen og dens forhold til Stortingets intensjoner

Regjeringen vurderer spørsmålene om hvorvidt utviklingen av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er i tråd med Stortingets intensjoner, som nært knyttet til forståelsen av visjonen som lå til grunn for Stortingets beslutninger om etableringen av senteret.

Visjonen er formelt uttrykt i Hovedavtalen mellom staten og IT-Fornebu-selskapene som ble ferdig forhandlet 18. desember 1999 og fikk Stortingets samtykke i vedtak av 7. mars 2000. Den lyder som følger (punkt 1.3.2 i Hovedavtalen):

«I et samspill mellom forskning, utdanning og næringsliv på lang sikt å skape mangfold i et fremtidsrettet kunnskapsmiljø og derigjennom øke den nasjonale nyskaping og kunnskapsbaserte næringsutvikling.»

Visjonen er utdypet i punkt 1.3.3 i Hovedavtalen «Målet – Realisering av visjonen – IT-, kunnskaps- og innovasjonssenteret» som lyder som følger:

«For å oppfylle dette formålet, har Partene satt seg følgende Mål (heretter «Målet»):

1. Skape et internasjonalt attraktivt miljø for kunnskapsbasert næringsutvikling og innovasjon innen IT- og kunnskapsbasert virksomhet, også ved bruk av inkubasjonsvirksomhet.
2. Etablere et samspill mellom forskning og privat venture-kapital, og legge til rette for de som knytter deler av sin virksomhet til senteret.
3. Legge til rette for at senteret blir en hovednode i et nasjonalt nettverk for etter- og videreutdanning, og for at Norge blir et ledende land i Europa innen forskning, utvikling, salg og bruk av produkter og tjenester innen elektronisk læring.»

Målet er gjerne blitt oppfattet som en integrert del av visjonen. Visjonen, inklusive målet, er ikke blitt endret siden Hovedavtalen ble inngått. Med til-

førselen av målet kan visjonshøyden eller ambisjonsnivået sies å ha blitt definert, men visjonen fremstår fremdeles som lite operativ.

4.2 Drøfting av hvorvidt intensjonene er oppfylt

Visjonen, inklusive målet, lå sentralt i både IT Fornebu Technoports konsept for kunnskapssenteret og det daværende Stortingsflertallets beslutning om å tildele oppdraget om å etablere senteret til IT Fornebu Technoport. Visjonen og målet var lite konkrete i utgangspunktet. Nettopp det spillerommet som dette ga, var medvirkende til Stortingsflertallets beslutning. Den daværende Regjeringen (Bondevik I) hadde anbefalt et konkurrerende tilbud (fra «Nettverk Fornebu»), med vekt på at dette tilbudet var mer bearbeidet («med vesentlig vekt på momenter som egnet organisering, innflytelse, økonomi for prosjektet og risiko», jf. Innst. S. Nr 124 – 1999–2000).

Den manglende konkretiseringen av visjonen som har preget tiden siden beslutningen om å etablere senteret, kan derfor vanskelig sies å være i strid med Stortingets intensjoner. Regjeringen vil likevel, i likhet med Oxford Research AS, mene at mer kunne vært gjort fra kunnskapssenterets side for å presisere hvilken strategi og hvilke aktiviteter kunnskapssenteret vil iverksette for til enhver tid å bidra til å realisere visjonen. Den manglende etablering av et vitenskapelig råd slik som anført i Hovedavtalen, har også svekket muligheten til å støtte opp om visjonen.

Utviklingen av kunnskapssenteret etter 2000 kan formelt sett neppe sies å ha vært i strid med Stortingets visjoner ettersom disse gav stort spillerom, men graden av måloppnåelse må anses som lite tilfredsstillende og ikke i overensstemmelse med Stortingets intensjoner. Som påpekt i rapporten fra Oxford Research AS, kan status for de tre delene av målet i hovedavtalen beskrives som følger:

1. *Delmål:* Skape et internasjonalt attraktivt miljø for kunnskapsbasert næringsutvikling og inn-

ovasjon innen IT- og kunnskapsbasert virksomhet, også ved bruk av inkubasjonsvirksomhet.

Status: Engasjementet i internasjonal markedsføring av senteret er oppgitt, men inkubasjonsvirksomhet er opprettet.

2. *Delmål:* Etablere et samspill mellom forskning og privat venture-kapital, og legge til rette for de som knytter deler av sin virksomhet til senteret.

Status:

- a) Bortsett fra Simula-senteret har det ikke lykkes å tiltrekke forsknings- og utdanningsaktiviteter til kunnskapssenteret. Simula-senteret har på kort tid oppnådd betydelig internasjonal anseelse, men betydningen for dette av lokaliseringen på Fornebu har vært marginal. Dessuten er Simula-senterets kontakt med bedriftene som er leieboere i terminalbygget begrenset, og samspillet med privat venture-kapital er ennå begrenset. Etableringen av Simula Innovation kan imidlertid komme til å bidra til et slikt samspill.
 - b) IT Fornebus eiere har bidratt med venture-kapital direkte og gjennom opprettelsen av IT Fornebu Inkubator AS.
3. *Delmål:* Legge til rette for at senteret blir en hovednode i et nasjonalt nettverk for etter- og videreutdanning, og for at Norge blir et ledende land i Europa innen forskning, utvikling, salg og bruk av produkter og tjenester innen elektronisk læring.»

Status: Planene om å bli et nasjonalt senter for etterutdanning og elektronisk læring ble oppgitt etter at selskapet opprettet for dette formålet, IT Fornebu Knowation AS, gikk konkurs i juli 2001.

Det er hovedsakelig bare opprettelsen av Simula-senteret og av IT Fornebu Inkubator AS som kan sies å bidra til en viss måloppnåelse, slik det fremgår av rapporten fra Oxford Research AS. Rapporten viser videre til at det nå i realiteten siktes mot å utvikle en velfungerende næringspark i Oslo-regionen. Det er tvilsomt om en slik utvikling er i overensstemmelse med Stortingets intensjoner, det være seg på det distriktpolitiske plan eller på det internasjonale plan.

På det *distriktpolitiske plan* var det nasjonale utdanningsnettverket som lå i delmål 3 en viktig begrunnelse for beslutningen om etablering av senteret. Regjeringen anser det derfor som skuffende og en klar svekkelse av visjonen at delmål 3 synes helt å være oppgitt. Eneste forbindelse som IT Fornebu i dag kan sies å ha mot distriktene, ligger i at IT Fornebu Inkubator AS deltar i erfaringsutvekslin-

gen norske inkubatorer i mellom (hvorav mange befinner seg i distriktene) gjennom SIVAs innovasjonsnettverk og i at kontorstøttetjenesten REGiNA for distriktsbedrifter er blitt etablert. På dette grunnlaget vurderer Regjeringen IT Fornebus relevans for distriktene som knapt mer enn marginal.

På det *internasjonale plan* var det også klart at ambisjonsnivået lå høyt. Promoveringsaktiviteten under delmål 1 er forlatt. Slik aktivitet kan dog være mindre ressurskrevende å gjenoppta enn den nedlagte aktiviteten under delmål 3. Oppgaven er imidlertid ikke gjort lettere av at dagens leietakermasse, slik som påpekt av Oxford Research AS, har fått en uklar IT-faglig profil uten klare internasjonale synergimuligheter. Konseptet med et «trådløst vandrenett» i 2001 var et tilløp til å få fram en slik profil, men det måtte oppgis. Vanskelighetene med å drive fram en klar faglig profil i leietagermassen kan sies å ha hatt sammenheng med det svake markedet for både IT-virksomhet og forretningseiendom i Oslo-regionen de siste årene. Det har gjort det vanskelig å velge leietakere som ville være best egnet til å utgjøre et internasjonalt attraktivt, homogent IT-miljø. Senteret har i stedet måttet konsentrere seg om i det hele tatt å få leid ut noen av sine kontorlokaler, ved hjelp av en aggressiv prispolitikk og vid tolkning av hvilke typer virksomheter som er egnet på senteret.

En del av oppdraget til Oxford Research AS var å foreta en sammenlikning med andre nærings-, forsknings- og innovasjonsparker i andre land. Denne fremgår av kapittel 6 i deres rapport, der IT Fornebus resultater så langt sammenholdes med internasjonale suksessfaktorer for både «parker» og klynger. Så vel dette som annen litteratur på området gir grunn til å konstatere at kunnskapssenteret står langt unna oppfyllelse av en del viktige forutsetninger for suksess, som bl.a.:

- gjennomføring av forutgående behovanalyse,
- aktiv støtte fra lokale miljøer innen næringsliv og forskning (bortsett fra Simula-senteret som er blitt en enkeltstående etablering),
- leietakermasse med et konsistent høyt teknologimiljø og felles teknologiprofil, og
- tillit i det faglige og politiske miljøet til senterets ledende rolle og potensial som fyrårn.

Internasjonal litteratur har for øvrig ikke påvist noen klar sammenheng mellom slike parkers suksess og deres lokalisering i områder som er attraktive for deres naturskjønne lokalisering og nærhet til hovedsteder. Tvert imot har de fleste vellykkede parker vært kjennetegnet ved at de ikke var lokalisert i pressområder men i områder med god tilgang til arbeidskraft og billige tomter for både vari-

ert nærings- og forskningsvirksomhet og for boliger for den arbeidskraften og studentmassen som man ønsker å tiltrekke seg (f.eks. Oulu i Finland). Omgivelsene til noen vellykkede parker er etter hvert blitt pressområder (f.eks. Sophia Antipolis i Frankrike) men dette var ikke tilfellet da parken ble opprettet, og må heller ses på som resultatet av parkens suksess og eventuelle demografiske og andre endringer siden. Situasjonen er en annen på Fornebu-området som er preget av noen av landets høyeste tomte- og boligpriser, og klare begrensninger for mulighetene til næringsvirksomhet av større omfang med mer. Dette var ikke ukjent i tiden fram til IT Fornebu ble besluttet opprettet, men behovet for nøkternhet i vurderingen av IT-investeringer er kommet klarere fram siden, bl.a. som følge av den svake markedsutviklingen etter at «IT-boblen sprakk» fra 2000.

Visjonen for IT- og kunnskapssenteret på Fornebu ble formulert i desember 1999 og har et 15 års perspektiv. Dette gjør det noe vanskelig å avgjøre i hvilken grad konseptet vil kunne lykkes når knapt en tredjedel av denne perioden er tilbakelagt. *Tapet av visjonshøyde* etter at visjon og mål ble definert i Hovedavtalen, må likevel sies å være betydelig. Spørsmålet kan stilles ved om visjon og mål fremdeles kan anses som relevante, og om visjonen ikke allerede må anses som forlatt – selv om styret i IT Fornebu AS hevder det motsatte. Dette reiser også spørsmål ved om den opprinnelige visjonshøyden fra 1999 lar seg gjenopprette, og da til hvilken pris, eller om visjon og mål bør endres for bedre å reflektere dagens realiteter.

En hovedkonklusjon fra den mottatte eksterne rapporten for Oxford Research AS er at visjonen, og spesielt dens mål, ikke var helt ut realistiske i utgangspunktet, bl.a. som følge av at ingen behovsanalyse lå til grunn. Utviklingen etter Stortingsvedtaket 7. mars 2000, så vel på IT Fornebu som i IT-markedet generelt, har gjort visjonens mål enda mindre gjennomførbar.

Det er Regjeringens oppfatning at offentlige bevilgninger for å gjenopprette visjonshøyden ikke vil kunne nå sin hensikt, og at visjonens mål bør endres for å bli mer realistisk. Regjeringen tar til etterretning at store deler av visjonen de facto er tapt og at eierne må ta de praktiske konsekvenser som følger av behovet for å omformulere visjonen.

4.3 Prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel

Stortinget har også bedt om en vurdering av hvorvidt prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt.

Oxford Research AS har dokumentert et omfattende tap av visjonshøyde som, slik Regjeringen ser det, indikerer at prosjektet og statens medvirkning vanskelig vil kunne karakteriseres som vellykket næringspolitikk. Prosjektet har til en viss grad hatt karakter av å være drevet av private næringsinteresser, med vekt på å få staten til å medfinansiere en betydelig del av en næringsidé. Bevilgningen av 425 mill. kr til IT- og kunnskapssenteret på Fornebu ble foretatt uten noen grundig hensyntagen til andre mulige anvendelser av et slikt beløp.

I ettertid kan man konstatere at ingen behovsanalyse, verken knyttet til lokalisering eller innhold, ble foretatt i forkant. Regjeringen slutter seg til påpekningen i rapporten fra Oxford Research AS av at det ikke på noe tidspunkt var blitt dokumentert at det generelle behovet for å løfte næringsutviklingen i Norge kunne løses best med *akkurat* et IT-senter, *akkurat* på Fornebu. Den manglende behovsanalysen før beslutningen om opprettelse er en hovedårsak til vanskelighetene som IT Fornebu senere har møtt, og et eksempel på dårlig næringspolitikk. Regjeringen vil legge vekt på samfunnsøkonomiske utredninger som en sentral del av beslutningsgrunnlaget før den tar stilling til ulike alternativer for IT Fornebu fremover.

Disse forholdene bør ikke overskygge at det er elementer av sammenfall med Regjeringens innovasjonspolitik i konseptet for IT Fornebu, slik rapporten fra Oxford Research AS også påpeker. Den interesse for å bidra til Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi», som styret for IT Fornebu AS gir uttrykk for i sin rapport, ønskes derfor velkommen. Regjeringen anser dette som et interessant utgangspunkt for en fremtidsrettet næringspolitikk der IT Fornebu kan bli én verdifull partner.

En kort redegjørelse for Regjeringens innovasjonspolitik følger derfor i neste kapittel.

5 En innovasjonspolitik for fremtiden – kort oppsummering av innovasjonspolitikken

Regjeringens mål er at Norge skal bli et av verdens mest nyskapende land. På viktige områder skal vi ligge i tet når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping. Som et første skritt i dette arbeidet la Regjeringen i oktober 2003 fram sin plan for en helhetlig innovasjonspolitik, «Fra idé til verdi».

Regjeringen har som ambisjon at bedrifter og mennesker i Norge, med pågangsmot og skaperevne, får gode muligheter for å utvikle lønnsom virksomhet. I arbeidet for å oppnå dette prioriterer Regjeringen arbeidet med å utvikle en helhetlig innovasjonspolitik. Det overordnede målet er å legge til rette for økt verdiskaping over hele landet, en verdiskaping som skal gi fellesskapet de ressursene det trenger til å kunne nå overordnede velferdspolitiske mål, slik at Norge også i fremtiden skal være et godt land å bo i.

Innovasjon er en sentral drivkraft bak næringslivets konkurranseevne og lønnsomhet. Innovasjon skjer bl.a. når et nytt produkt, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, organisasjonsform eller anvendelse lanseres i markedet eller tas i bruk i produksjon for å skape økonomiske verdier. Mange politikkområder har betydning for innovasjon og må ses i sammenheng.

Utdannings- og forskningspolitikken er helt sentral fordi mennesker, kompetanse og kreativitet er avgjørende for næringslivets innovasjonsevne. Samtidig er fysisk og elektronisk infrastruktur av stor betydning. En rekke tiltak på ulike politikkområder bidrar til å realisere målene i planen. Regjeringens innovasjonspolitik inkluderer rammebetingelser for innovasjon gitt gjennom lover, regler, skattepolitikk, konkurransepolitikk, arbeidsmarkedspolitik og regionalpolitikk.

Grunnleggende økonomiske rammebetingelser som kronekurs og lønnsnivå er med på å bestemme næringslivets kostnadsmessige konkurranseevne, og næringslivets muligheter for å kunne investere tilstrekkelig i blant annet innovasjon, utvikling og forskning. Virkemidler bør i utgangspunktet likebehandle ulike næringer. Det er vanskelig for myndighetene å innrette virkemidlene mot enkeltnæringer slik at den samlede verdiskapningen øker. Faren for feilsatser er stor.

Entreprenørskap krever mennesker med rett kunnskap, ferdigheter og ambisjoner. Satsingen på

entreprenørskap i utdanningen er et tiltak som gir unge mennesker muligheten til å utvikle kunnskaper og ferdigheter i entreprenørskap så tidlig som mulig. Andre eksempler på innovasjonsfremmende tiltak er:

- SkatteFunn-ordningen.
- Målrettingen av de næringspolitiske virkemidlene.
- De foreslåtte endringene i skatte- og avgiftsreglene som skal sikre likebehandling av kommunale og private tjenesteleverandører.
- Økt konkurranseutsetting som både vil stimulere til utvikling av nye tjenestetilbud og nye måter å organisere tilbudet på.
- Nærings- og handelsdepartementets initiativ til å utrede hvordan næringslovgivningen påvirker innovasjon og økt verdiskaping.

Det er krevende å utvikle en helhetlig innovasjonspolitik og Regjeringens initiativ er et nybrottsarbeid også i internasjonal sammenheng. For å sikre fremdrift er det besluttet å opprette et nytt Regjeringsutvalg for innovasjon. Samtidig vil det bli etablert et fast innovasjonsforum med deltakelse fra næringsorganisasjoner, bedrifter og forsknings-/utdanningsinstitusjoner.

Innovasjon skjer over hele landet og det må stimuleres til et sterkere fokus på entreprenørskap både i bedrifter og lokalsamfunn. For å få fram gode ideer til videre utvikling av innovasjonspolitikken, ble en nasjonal innovasjonskonferanse avholdt 10. februar 2004 for bedriftsledere, næringsorganisasjoner, utdannings- og forskningsinstitusjoner, ordførere og andre som er opptatt av innovasjon.

Oppfølgingen ledes av Nærings- og handelsministeren. Organisasjonsstrukturen omfatter følgende enheter:

Regjeringsutvalget for innovasjonspolitik (RIU). Utvalget har som formål å utvikle og koordinere politikktutforming på nasjonalt nivå, og ledes av Nærings- og handelsministeren. Utvalget fungerer som styringsgruppe for hele oppfølgingen og skal samarbeide med Regjeringens forskningsutvalg (RFU) og regjeringens utvalg for marin verdiskaping (RMV). Utvalget møter 4–6 ganger per år.

Forum for innovasjonspolitik. Forumet skal supplere regjeringsutvalget og har som formål å

fremme samarbeidet mellom offentlige myndigheter og private aktører i implementeringen og videreutviklingen av innovasjonspolitikken. I forumet deltar statsrådene i RIU og 6 faste eksterne representanter (lederne eller sjefene for NHO, LO, Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, Universitets og høyskolerådet og fylkesordførerkollegiet). I tillegg inviteres 8–10 andre avhengig av tema som skal diskuteres. Utvalget møter 2–3 ganger per år.

Nærings- og handelsministerens fagråd som er nærings- og handelsministerens eget faglige diskusjonsforum. Fem forskere deltar. Fagrådet møter 2–4 ganger per år.

En sentral del av oppfølgingen er utadrettet ak-

tivitet, som blant annet inkluderer arbeidet med ti prosjekter. Dette hovedprosjektet (de ti prosjektene pluss annen utadrettet aktivitet) får knyttet til seg en egen referansegruppe. I referansegruppen deltar Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, SIVA, og Kommunal- og regionaldepartementet. De ti prosjektene blir organisert individuelt, om mulig med en regional forankring. Under et av disse prosjektene (kalt «*Hovedstadens og regionsentrenes betydning for regional og nasjonal innovasjon*») vil det videre arbeidet med en satsing på revitalisering av kunnskapssenteret blir organisert som en del av et pilot- eller demonstrasjonsprosjekt, jf. kapittel 6.

6 Perspektiver for statens videre engasjement i senteret

6.1 Oppsummering av erfaringene

En hovedkonklusjon fra den mottatte eksterne rapporten for Oxford Research AS er at visjonen, og spesielt dens mål, ikke var helt ut realistiske i utgangspunktet, bl.a. som følge av at ingen behovsanalyse lå til grunn. Utviklingen etter Stortingsvedtaket 7. mars 2000, så vel på IT Fornebu som i IT-markedet generelt, har gjort visjonens mål enda mindre gjennomførbare.

Det er Regjeringens oppfatning at offentlige bevilgninger for å gjenopprette visjonshøyden ikke vil kunne nå sin hensikt, og at visjonens mål bør endres for å bli mer realistisk. Regjeringen tar til etterretning at store deler av visjonen de facto er tapt og at eierne må ta de praktiske konsekvenser som følger av behovet for å omformulere visjonen.

I ettertid kan man konstatere at ingen behovsanalyse, verken knyttet til lokalisering eller innhold, ble foretatt i forkant. Regjeringen slutter seg til påpekningen i rapporten fra Oxford Research AS av at det ikke på noe tidspunkt var blitt dokumentert at det generelle behovet for å løfte næringsutviklingen i Norge kunne løses best med *akkurat* et IT-senter, *akkurat* på Fornebu. Den manglende behovsanalysen før beslutningen om opprettelse er en hovedårsak til vanskelighetene som IT Fornebu senere har møtt, og et eksempel på dårlig næringspolitikk.

6.2 Perspektiver fremover

Oxford Research AS anbefaler blant sine tre *scenarier*, jf. kapittel 3, en satsing på revitaliseringsscenarioet. Nødvendige betingelser er imidlertid at reguleringsmessige problemer blir løst (status for disse problemer er redegjort for i siste del av kapittel 2), og at de lokale krefter i Oslo-regionen samarbeider om felles satsing på og profilering av IT-miljøet i hele Oslo-regionen, med IT Fornebu som en aktiv medspiller – sammen med forskningsinstitusjoner, næringsparker, utdanningsmiljøer og virksomheter. Dersom disse betingelsene ikke lar seg oppfylle og eiendomsutvikling blir senterets strategi, anbefaler Oxford Research AS at Regjeringen bør arbeide for at staten trekker seg som medeier av senteret.

Regjeringen tolker rapporten fra styret for IT Fornebu AS dit hen at også de ønsker en satsing i retning av revitaliseringsscenarioet. Det samme har Simula-senteret også uttrykt ønske om.

Regjeringen er også av den oppfatning at fokus bør settes på anbefalingen om et samarbeid med sikte på en revitalisering av IT Fornebu, men ser ikke dette som nødvendigvis uforenlig med et eventuelt nedslag av statens eierinteresser. Statens medeierskap skal ikke være kritisk for suksess. Det er samtidig klart at offentlige bevilgninger for å gjenopprette visjonshøyden ikke er ønskelig. Det er også klart at lokaliseringen på Fornebu av Simula-senteret har hatt lite betydning for senterets resultater. Bevilgningene til Simula-senteret vil derfor ikke gjøres betinget av fortsatt lokalisering der. En troverdig revitalisering må være basert på partenes frivillige innsats.

Regjeringen vil invitere alle aktører som vil kunne bidra til en revitalisering av IT Fornebu til samtaler om mulighetene til å oppnå en slik målsetting. Rammene for disse samtalene må være bredere enn det som angår IT Fornebu alene, dersom konkurransesituasjonen som senteret befinner seg i ikke skal bli fordreid. Disse samtalene vil også kunne avklare hvilke parter som bør inngå i «de lokale krefter i Oslo-regionen» som omtales i første avsnitt ovenfor. Regjeringen forventer ingen full avklaring av om etablering av et slikt IT kluster i Oslo regionen vil lykkes før mot slutten av 2005. Perioden fram til da anses som nødvendig for å få gitt en revitalisering en realistisk sjanse.

Som et ledd i gjennomføringen av Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi», er ti brede innovasjonsprosjekter igangsatt. Et av disse, som har fått tittelen «Hovedstadens og regionsentrene betydning for regional og nasjonal innovasjon» (heretter kalt hovedstads/regionsenterprosjektet), legger vekt på å fremme tiltak – pilot- og demonstrasjonsprosjekter – som fremmer innovasjon. Hovedstads/regionsenterprosjektet og dets pilot- og demonstrasjonsprosjekter gjennomføres i et nært samarbeid mellom offentlige og private parter, og vil kunne være en arena som kan stimulere revitaliseringsscenarioet.

I et samspill mellom IT-ressurser i Osloregionens «indre sone» som miljøene lokalisert på bl.a.

Kjeller, Nydalen/Grünerløkka, Gaustadbekkdalen og Fornebu, og muligens også dens «ytte sone» med IT-miljøene i bl.a. Horten, Ås, Fredrikstad og Halden, har Oslo-regionen muligheter til å bli et kraftsenter for informasjonsteknologi. IT Fornebu må ses på som ett kompetansemiljø på lik linje med de andre miljøene i regionen. Dette vil stille store krav til samarbeid mellom aktørene i regionen, dog i en form som ikke kommer i strid med regelverket, bl.a. konkurranselovens forbudsbestemmelser om prissamarbeid mv. Utover dette vil Regjeringen overlate til aktørene å avklare hvilken form et samarbeid mellom dem skal ha.

Hovedstads/regionsenter-prosjektet skal ikke bare omhandle IT, og får dermed også anledningen til å sette hovedstadsregionens IT-satsing inn i en større innovasjonspolitisk sammenheng for hele hovedstadsregionen. Prosjektet skal utgjøre en arena for avklaring av både hvilken rolle IT Fornebu skal spille i hovedstadsregionens IT-politikk, og hvilken plass hovedstadsregionens IT-politikk bør få i regionens innovasjonspolitikk. Regjeringen vil legge til grunn at konklusjonen fra dette innovasjonsprosjektet vil kunne indikere om berørte aktører sammen vil klare å gjennomføre den anbefalte revitaliseringen av IT Fornebu.

Dersom en revitaliseringsprosess utvikler seg, regner Regjeringen med at IT-Fornebu-selskapene vil finne det riktig å se nærmere på *visjon og mål* for senteret slik at disse kan tilpasses utviklingen og konkretiseres.

Det vil også bli gjennomført en samfunnsøkonomisk kost/nytte-analyse av scenariet der staten avhender sine aksjer og trekker seg ut av IT Fornebu. Regjeringen ser ikke et slikt eventuelt nedslag som uforenlig med revitalisering. De to kost/nytte-analysene av revitalisering og statlig nedslag vil bli gjennomført parallelt i løpet av 2005 for å kunne gi et best mulig sammenlignings- og beslutningsgrunnlag for fremtidige vurderinger.

Betraktningene i dette kapitlet gjøres med utgangspunkt i den frihetsgraden som staten har, slik den er avtalemessig definert. Statens forpliktelser som selger av eiendommen overfor IT Fornebu Eiendom AS er regulert av kjøpekontrakten mellom partene, og må bestemmes fullt ut etter en rettslig forståelse av kontrakten. Staten må som selger av eiendommen forholde seg på samme måte som en privat selger ville gjøre. Staten har ikke etter kjøpekontrakten noen rolle i, eller ansvar for å utvikle eiendommen videre etter salget til IT Fornebu Eiendom. For en oppdatert status for utviklingen av de kontraktsmessige forholdene etter 7. mars 2000 vises til siste del av kapittel 2.

Regjeringen ser det ikke som naturlig å gå inn med flere midler på eiersiden av senteret. Videre utbygging/flytting av infrastruktur (samferdsel, forskning, utdanning med mer) må sees i sammenheng med behovene i hovedstadsregionen og nasjonalt mer generelt. Den frihetsgraden som staten har er avtalemessig definert, og staten har ingen forpliktelser utover de som følger av de inngåtte avtalene.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er ikke forutsett endringer i det ansvaret for statens eierskap i IT-Fornebu-selskapene som er tilagt SIVA.

Det videre arbeidet med konkretisering av revitaliseringsscenariet som et pilot- eller demonstrasjonsprosjekt organiseres under prosjektet «*Hovedstadens og regionsentrenes betydning for regional og nasjonal innovasjon*». Prosjektet inngår i Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi», og vil få plass innenfor rammen for gjennomføringen av denne planen. Prosjektet forutsettes å ha form av et samarbeid mellom offentlige og private aktører.

Det er ikke forutsett statlige merutgifter i forbindelse med en revitalisering av IT Fornebu, og offentlige bevilgninger for å gjenopprette visjonshøyden i senteret utelukkes. Vurdering av eventuelle utgifter til videre utbygging/flytting av infrastrukt

tur (samferdsel, forskning, utdanning med mer) vil bli foretatt innenfor de vanlige budsjettprioriteringer på de respektive områder.

Dokumentasjon om mulige inntekts- og tapsmuligheter for staten vil inngå i de samfunnsøkonomiske nytte/kostnadsanalyser som vil bli gjennomført av aktuelle scenarier som revitalisering og statlig nedsalg.

Nærings- og handelsdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 4. juni 2004 om Status for IT- og kunnskapssenteret på Fornebu blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Kapittel 1 «Sammenfatning og konklusjon» i bestilt ekstern rapport fra Oxford Research AS «Statusrapport for IT-, kundskabs- og innovasjonscenteret på Fornebu»

Etableringen af «IT-, kunnskaps- og innovasjons-senteret»¹ på Fornebu blev efter adskillige års debat vedtaget i marts 2000. Den endelige og formelle overdragelse af ejendommen til IT Fornebu Technoport (IT Fornebu Eiendom AS) fandt sted i juni 2001. Det er dette tidspunkt, hvor realiseringen af vision og mål for Kundskabscenteret på Fornebu for alvor bliver påbegyndt.

Den norske stat er medejer af IT Fornebu AS og IT Fornebu Eiendom AS. Stortinget har derfor ønsket at følge op på udviklingen af Kundskabscenteret og har således pålagt Regeringen at få udarbejdet en statusrapport for Kundskabscenteret.

Oxford Research har af Nærings- og handelsdepartementet fået til opgave at udarbejde statusrapporten med det formål at vurdere:

- Kundskabscenterets status og fremtidsmuligheder set i forhold til initiativtagernes visioner og Stortingets intentioner
- Kundskabscenterets egnethed som næringspolitisk virkemiddel
- Kundskabscenterets udvikling i forhold til tilsvarende internationale erfaringer.

Grundlaget for etablering af Kundskabscenteret

Ideen om at etablere et Kundskabscenter på Fornebu blev skabt på en visionær ide. Af drøftelserne i Stortinget forud for etableringen fremgår det, at centeret skal danne grundlag for nyskabning, innovations- og næringsudvikling, og bidrage til udviklingen af en konkurrencedygtig næringsklynge på Fornebu med betydning for hele landet. Den store

vision med centeret på Fornebu har været meget styrende for udviklingen, også selv om der efter Konsulentens vurdering ikke er fremlagt dokumentation for, at netop et IT-center netop på Fornebu skulle kunne løfte næringsudviklingen i Norge.

Da Hovedaftalen ikke er særlig præcis med hensyn til, hvordan visionen skal realiseres, har Stortinget/Regeringen givet køberen IT Fornebu Technoport et betydeligt spillerum til at opstille konkrete handlingsplaner for Kundskabscenteret. Efter Konsulentens opfattelse er det ikke hensigtsmæssigt med meget detaljerede og langsigtede handlingsplaner for et udviklingsprojekt som Kundskabscenteret, der vil strække sig over mindst 15 år. Men mere udfoldede, kortsigtede handlingsplaner, der mere eksplicit præciserer, hvilken strategi og hvilke aktiviteter, Kundskabscenteret vil iværksætte for at arbejde mod en realisering af visionen ville have været ønskeligt.

Fraværet af langsigtede handlingsplaner kunne derimod være modsvaret af en stærkere organisation omkring IT Fornebu Technoport, som i langt højere grad, end det er tilfældet i dag, inddrager regionale og nationale forsknings- og næringslivsinteresser enten i bestyrelsessammenhæng og/eller i andre fora. Uden denne brede (politiske) støtte og tillid blandt forsknings- og næringslivsinteresser vil det efter Konsulentens vurdering være vanskeligt for Kundskabscenteret at realisere en vision som bygger på forsknings- og kundskabsbaserede samarbejder med aktører inden for såvel som uden for Kundskabscenteret.

Status

Etableringen af «IT-, kunnskaps- og innovasjons-senteret» på Fornebu skal ske inden for de rammer, som er fastlagt i Hovedaftalen med staten og i Kommunedelplan 2 for hele Fornebu-området.

Ifølge Hovedaftalen har IT Fornebu Eiendom AS sammen med KLP Forsikring erhvervet et areal på Fornebu-området på i alt 316.000 kvadratmeter,

¹ I Hovedaftalen mellem Staten og IT Fornebu Technoport (dateret 18.11.1999) slås det fast, at der skal etableres et «IT-, kunnskaps- og innovasjons-senter på Fornebu». Dette må således betegnes som det formelle navn for det areal, der er på den tidligere flyveplads på Fornebu, og som skal udbygges til et næringsområde. Andre og ofte kortere betegnelser har været anvendt. I denne rapport anvendes enten den oprindelige betegnelse eller den kortere «Kundskabscenteret på Fornebu».

hvoraf 216.000 må bebygges. IT Fornebu Eiendom AS ønsker både at bygge boliger og næringsejendomme på området fordelt på 52.000 kvadratmeter til boliger og 121.000 kvadratmeter til næringsformål. Terminalbygningen er i sig selv på 35.000 kvadratmeter.

Der er i den endelige Kommunedelplan 2 for Fornebu-området ikke fastsat et loft for, hvor mange arbejdspladser, der kan være på området, men udmeldinger fra Bærum Kommune indikerer, at 15.000 arbejdspladser formentlig er maksimum. Telenor, som også ligger på Fornebu-området, lægger allerede beslag på omkring halvdelen af denne rummelighed med i underkanten af 6.000 beskæftigede samt op til ca. 800 beskæftigede hos Accenture.

Der er dog endnu ikke nogen endelige afklaring omkring det samlede antal arbejdspladser på Fornebu-området og omkring arealanvendelse på det område, som IT-, kundskabs- og innovationscenteret skal etableres på.

Det skyldes for det første, at etableringen og finansieringen af den fysiske infrastruktur (trafikbetjening på vej (E18) og bane) stadig ikke er afklaret, og for det andet at Bærum Kommunes krav om medfinansiering af den sociale infrastruktur indtil videre har stillet sig hindrende i vejen for færdiggørelse af reguleringsplanerne på Kundskabscenteret.

For Kundskabscenteret har det den konsekvens, at udbygningen indtil videre er begrænset til terminalbygningen. Ydermere har Kundskabscenteret mødt den udfordring, at IT-markedet faldt sammen samtidig med, at udbygningen begyndte, og at markedet for næringslejemål i Oslo-regionen har været præget af overkapacitet.

På denne baggrund er status per 13. februar 2004, at godt halvdelen af terminalbygningen er udlejet til 30 private bedrifter, til forskningscenteret Simula Research Laboratory og til IT Fornebu Incubator AS, som huser i alt 7 bedrifter.

Det er Konsulentens samlede vurdering, at IT Fornebu AS i sit virke arbejder målrettet på at realisere en udbygning af Fornebu, hvor der i realiteten sigtes mod en udvikling af en velfungerende næringspark i Oslo-regionen frem for et kompetencecenter af international betydning. Der er således overhængende fare for, at Fornebu taber visionshøjde.

Tabet af visionshøjde skyldes:

- at IT Fornebu AS har opgivet en international markedsføring af centeret
- at det udover Simula Research Laboratory ikke er lykkedes at tiltrække forsknings- og uddannelsesaktiviteter til centeret

- at planerne om at blive et nationalt centrum for efteruddannelse og elektronisk læring (IT Fornebu Knowation og Bedriftsuniversitet) er opgivet.

Initiativer til at udvikle et samarbejde mellem bedrifter, forskning og uddannelse er tillige svagt udfoldet. Selv om Simula Research Laboratory har en meget høj forskningsprofil, er denne for nærværende ikke stærkt kommercielt forankret til centerets bedrifter. Det bør dog nævnes, at IT Fornebu AS og Simula arbejder på at styrke relationerne mellem Simula og de øvrige bedrifter på centeret.

Hertil kommer, at strategi og planer for at fastholde eller videreudvikle visionen er fraværende.

IT Fornebu AS har således sænket blikket fra de store visioner til en mere jordnær «stein-på-stein» arbejdsform, hvis primære formål er, i samarbejde med IT Fornebu Eiendom AS og IT Fornebu Inkubator, at skabe ro om centeret og at etablere et attraktivt fysisk miljø for kundskabsbaserede bedrifter samt at tiltrække nye bedrifter til centeret.

Nærings- og innovationspolitisk virkemiddel

«IT-, kundskaps- og innovasjonssenteret» på Fornebu er ifølge Konsulentens vurdering etableret på en vision og en række mål, som hviler på en proaktiv og moderne opfattelse af regional næringsudvikling i et innovationssystemperspektiv. Selv om vision og mål for «IT-, kundskaps- og innovasjonssenteret» på Fornebu blev formuleret allerede i 1999, ligger de på mange områder tæt op ad Regeringens plan fra 2003 om en helhedsorienteret innovationspolitik. I dette perspektiv spiller nærings- og forskningsskaber samt regionale teknologiklynger en væsentlig rolle.

IT Fornebu Technoport karakteriserer Kundskabscenteret som en nærings- og forskningsskaber. Ved at sammenholde Kundskabscenteret med internationale succesfaktorer for lignende initiativer viser det sig, at Kundskabscenteret på flere punkter lever op til succesfaktorerne for en «park», men med tyngden på et næringsperspektiv. At forskningsdelen står svagt skyldes, at koblingen mellem bedrifterne og forskningsinstitutioner er svagt udfoldet. Dette kan føres tilbage til, at hovedparten af bedrifterne på Kundskabscenteret ikke beskæftiger sig med udviklingsarbejde med afsæt i forskningsbaseret viden, og at der udover Simula Research Laboratory ikke er etableret eller knyttet tætte bånd mellem centerets bedrifter og andre forskningsmiljøer.

I en nærings- og innovationspolitisk sammen-

hæng kan Kundskabscentret således spille en rolle som ejendomsudvikler af et – forhåbentligt – attraktivt fysisk miljø for næringsudvikling gennem etablering af en næringspark.

Kundskabscenteret kan også søge at udfylde en rolle som klyngefacilitator for kundskabsbaseret samarbejde mellem forskning, uddannelse og næringsliv. I forhold til succesfaktorerne for en regional teknologiklynge er det Konsulentens vurdering, at Kundskabscentret ikke udgør en regional klynge. Kundskabscentret på Fornebu rummer – selv fuldt udbygget – ikke alle typer af aktører, ligesom centeret kun vil udgøre en del af det samlede IKT-miljø i Oslo-regionen. Konsulenten er derfor tvivlende over for, om Kundskabscentret i sig selv har behov for en facilitatorfunktion. Derimod er det Konsulentens vurdering, at denne funktion (virkemiddel) vil kunne være en styrke (drivkraft) for IKT-miljøet i hele Oslo-regionen.

Fremtidsperspektiver

På baggrund af den gennemførte analyse og internationale erfaringer finder Konsulenten, at der tegner sig tre væsentlige forskellige scenarier for udviklingen af Kundskabscentret på Fornebu. Disse scenarier er illustrative fremtidshistorier, som kan danne grundlag for strategiske beslutninger vedrørende det fremtidige udviklingsarbejde på Kundskabscentret. De tre scenarier er opsummeret nedenfor:

1. Status Quo

Med uændret politisk opbakning og en manglende – eller langsommelige – afklaring omkring reguleringsplaner og den trafikale infrastruktur taber udbygningen afgørende momentum omkring 2005, hvor terminalbygning er næsten fuldt udlejet. På og omkring centeret er der en stigende erkendelse af, at det ikke bliver muligt at indfri visionen inden for en tidshorisont på 15 år. En usikkerhed om Kundskabscenterets fremtid breder sig. Terminalbygningen og Telenor bliver derfor den kerne, hvorom Kundskabscenteret vil udvikle sig i en årrække.

2. Ejendomsudviklingsscenariet

De fleste problemer knyttet til reguleringsplanlægningen og trafikal infrastruktur bliver løst, men med uændret politisk opbakning fokuserer Kundskabscentret på en næringsmæssige udbygning af området. For at få det bedst mulige privatøkonomiske afkast tolkes aftalegrundlaget bredt, og de

centrale dele om IT-profil, internationalisering samt samspil mellem forskning, uddannelse og næringsliv tillægges ikke længere så stor betydning. Det betyder også, at IT Fornebu AS afvikles, og at Simula beslutter at flytte.

3. Revitaliseringsscenariet

Det lykkes at skabe fornyet politisk opbakning til centeret, som ikke kun betyder, at nye forsknings- og uddannelsesaktiviteter placeres på centeret, men også at der bliver politisk vilje til at fremme udviklingen af IKT-miljøer i hele Oslo-regionen. Til at understøtte denne udvikling bliver der etableret en næringsudviklings- og investeringsfremmeorganisation for Oslo regionen med fokus på IT. IT Fornebu AS får sæde i disse organisationer, og arbejder i øvrigt med at gøre centeret til en dynamisk næringspark med en forankring i IT-forskningsmiljøerne i Oslo-regionen.

Set i lyset af de internationale erfaringer og IKT-miljøet i Oslo-regionen er det Konsulentens vurdering, at vision og mål for Kundskabscenteret på Fornebu rummer potentialer, som i en revitaliseret form, burde kunne realiseres med Oslo-regionen som fokuspunkt frem for Fornebu. I dette fremtidsbillede vil der være behov for:

- en organisatorisk enhed, som kan tage vare på udvikling af visionen og faciliterer samarbejde mv. Dette kræver en organisation, som har IKT-miljøets tillid, og som evner at være brobygger i et felt af interessemodsatninger
- politisk opbakning både på lokalt og nationalt hold.

Konsulenten anbefaler, at Regeringen sammen med de regionale myndigheder, forsknings og uddannelsesinstitutioner samt IKT-næringslivet i Oslo-regionen tager initiativ til at udvikle og implementere Kundskabscenterets vision og mål i en revitaliseret form, der dækker hele Oslo-regionen. I forlængelse heraf skal det anbefales, at:

1. der udvises politisk lederskab med henblik på at få løst de byplans- og reguleringsmæssige problemer uden at tilsidesætte andre myndigheders kompetencer
2. der bør igangsættes en politisk-strategisk proces med det sigte at opnå konsensus i det regionale IKT-miljø om det værdifulde i fælles innovations- eller klyngeinitiativer til fremme af IKT-miljøet. Opbygning af tillid og strategisk fokusering vil være grundlaget for en styrket udvikling af IKT-miljøet i Oslo-regionen
3. IT Fornebu bør melde klart ud, hvad deres strategier er: ejendomsudvikling, en revitalisering af visionen eller en helt tredje vej. Dette vil også

være afgørende for, hvilken rolle IT Fornebu AS kan spille i fremtiden.
Fortsætter Kundskabscentret med at tabe vi-

sionshøjde og forfølger en ejendomsudviklingsstrategi, bør Regeringen opgive sit medejerskab af Kundskabscentret.
